

„a rend értéket teremt”

*Gazdasági kibontakozás és művelődés. A közpénzek felhasználásának megítélése az Állami Számvevőszék szakmai értékrendjében**

Jó reggelt, jó napot kívánok! Halom, hogy alkalomadtán elvonulnak újrarendezni a kultúrát és megpróbálják értelmezni a világ nagy kihívásait. Amikor erről itt beszélgettünk reggel, mondtam, hogy igen, a Számvevőszékben is sokszor újra kell gondolni, hogy tulajdonképpen mi végre vagyunk, mi is az, amiért minket a közpénzből fizetnek. Ezt szervezeti szinten, és sok esetben egy-egy kolléga szintjén is újra és újra kell gondolni, mert az nem olyan magától értetődő. Sokszor a napi élet gondjai, keveredései között elveszíti az ember, az életnek mi is a célja, értelme, a szervezet tulajdonképpen miért is dolgozik, és énnekem személy szerint hogy kell ehhez viszonyulnom. Ezért azt gondolom, hogy egy nagyon értékes találkozó ez, jó, ha erre szánunk időt, energiát, figyelmet. Mindezek tudatában próbálok önöknek valami értékeset, hasznosat elmondani.

Egy kicsit rendhagyó lesz az előadásom, mert hivatalosan az ÁSZ elnökeként jellemzően az ellenőrzési tapasztalatainkról beszélek, az ott megfogalmazott következtetéseknek az ismertetéséből szokott állni az előadásom. Ez lesz most az első felében, azért ezt a jó hagyományt megtarta-

nám. De egy gondolati modellt is be fogok mutatni, mégpedig az elmúlt 25 év alpolgármesteri, önkormányzati tapasztalatai, megyei közgyűlési elnöki tapasztalatai alapján. A kultúrát irányító területen volt módom elég sokat foglalkozni – többek között – a kultúra kihívásaival is. Elmondom, hogyan látom a kulturális tér értelmezését, a 21. században való modern, életképes, fenntartható megközelítését. Legalábbis egyik megközelítését, a közgazdász, a volt önkormányzati múltú ember látásával, aki az életben való megvalósíthatóság szempontjából és kevésbé idealisztikus alapon próbálja a világot nézni. Előadásom harmadik részében arról szeretnék szólni, amiért ma kicsit emelkedettebben is találkozunk, ez pedig az, hogy egy olyan megállapodást, együttműködést rögzítünk, amely keretet ad a magyar társadalom pénzügyi kultúrájának a fejlesztéséhez, ami legalább annyira nemes dolog, mint bármely közösség kultúrájának, hagyományainak az őrzése, ápolása, fejlesztése. Ez egy hatalmas kihívás mindenkinek. Úgy gondoljuk, nagyon sajátosan, hogy a Számvevőszék és az önkormányzati-hálózata közötti kapcsolat előreviheti a nemzet ügyét.

Ha megengedik, akkor belekezdnek az előadásomba. Bemutatom magunkat, ha úgy tetszik, egy névjegykártyát nyújtanék át először. Tehát az Állami Számvevőszék az Országgyűlés legfőbb pénzügyi, gazdasági ellenőrző szerveként definiálódott. 1989 októberében alkották meg újra a törvényben, de egyébként a kiegyezést követően 1870-től 1949-ig, mint független alapintézmény, az akkori országgyűlésnek alárendelt szerv, egy parlamentarizmuson alapuló rendszernek – az ellensúlyok rendszerében – a legfőbb ellenőrző szerve. Most vagyunk 25 évesek, a 25 év alatt megpróbáltuk újraépíteni a rendszert. Talán itt érdemes egy pillanatra megállni, hogy mennyiben más egy olyan ellenőrző szervezet, amely '89 után jött létre, és mennyiben, ami előtte volt. Annyiban különböznek, hogy milyen keretrendszerben dolgoznak. Ellenőrizni minden társadalmi közegekben szoktak. Királyoknak is voltak ellenőreik, a császároknak is, a fáraóknak is. Mert ugye az államot fenn kell tartani, az államnak vannak pénzügyei, a pénzügyeket ellenőrizni szokták. Van a parlamentarizmusban is ilyen rendszer. Lehetne kérdés, hogy mi volt akkor '49 és '89 között.

* A 2015 februárjában a Lakiteleki Népfőiskolán megrendezett „Nemzetben gondolkodni – a nemzetért cselekedni”. A Nemzeti Művelődési Intézet a szakmai megújulás alapértékeiről tartott országos konferencián elhangzott előadás.

Az picit olyan volt, mint az önök kulturális élete. Megmondták, hogy hogy kell lennie. Betagolták a kormányzati szervek közé, tehát gyakorlatilag a végrehajtó hatalom részévé tették. Egyébként ma a világban nem kevés országban, a legnépesebb országokban is így van. Nem egy audit¹ típusú szervezet, hanem a kormány ellenőrző minisztériuma, mondjuk így. Magyarországon is ilyen volt 40 évig. Aztán volt többféle elnevezése, többféle jogállása. Nyilván azáltal, hogy a Parlament mellett dolgozó szervezeté vált, ezáltal egy új kihívás elé került, hiszen az átláthatóság, elszámoltathatóság, a közpénzek eredményes költése értékének van alárendelve, ha úgy tetszik, az Alaptörvény és az ÁSZ törvény is ezt fogalmazza meg. Feladataiban, jellemzően, amit önök is tudnak, ellenőriz. De emellett elemzést végez, tanácsadói tevékenységet, sőt tudományos tevékenysége is van az intézménynek, impakt faktoros² tudományos lapjával is fémjelvezve. Mindezen tevékenységével pozitív változásokat kívánunk elindítani, illetve támogatást kívánunk adni, hogy fenntarthatassuk, illetve jobbra tegyük a magyar állampolgárok életét. A nemzeti kultúra ápolása, a kulturális értékek megőrzése, alapjaiban határozza meg egy nemzet társadalmi fejlődési lehetőségeit – vallom én magam is –, a következő generáció életkörülményeire is döntő befolyással bír. Éppen ezért rendkívül lényeges kérdés a kultúrára, a művészetekre, valamint az ismeretek széleskörű terjesztésére fordított közpénzek szabályos, hatékony felhasználása, hiszen minden ezekre a területekre fordított közforinttal a saját nemzetünk kulturális fejlődését, illetve a magyar emberek tudásának bővülését szolgáljuk. Tehát van egy magasabb, közjónak vetett hit, amit az Állami Számvevőszéki törvény a Parlamentben 2011-ben elfogadva megfogalmazott, hogy a jó kormányzáshoz is hozzá kell járulnia a Számvevőszéknek. Egy ENSZ által megfogalmazott, tizenegynéhány évvel ezelőtt minden tagországnak tett ajánlás ez, és ez az a törvény, ami

Magyarországon ezt megfogalmazza. Újraértelmezte a Számvevőszéknek is nagyon sok feladatát. Például, nem csak ellenőrünk, hanem dolgunk, hogy jó hatást váltsunk ki a közpénzügyek, a közgondolkodás, a közélet szempontjából. Rendkívüli fontosnak tartom – mondtam, amikor 2010-ben megválasztottak –, hogy a rend értéket teremt. Ha az ember elmegy egy olyan épületbe, egy olyan intézménybe, egy olyan otthonba, ahol rendtelenséget lát, akkor azért ott elgondolkozik, hogy például kölcsönt adna-e annak a családnak, hogy elhiszi-e, hogy amit neki mondanak, az úgy van, hiszen a külső jelek nem azt mutatják, hogy egy átgondolt, rendezett, jól működő, gazdálkodó szervezet. A rend és a bizalom vonzzák egymást. De ez olyan egy picit, mint az adófizetés, azt nagyon nem szereti senki sem, de ha más fizeti, akkor rendben van, még fizethetne többet is. Ugyanez a helyzet a rend tekintetében. A rendet, én úgy gondolom, magunknál is meg kell tudni teremteni, és akkor ez további bizalmat épít, de további felelősségeknek a hitelére ad mandátumot, lehetőséget. Egész tevékenységünk arra irányul, hogy az Állami Számvevőszék a jó kormányzáshoz való hozzájárulást megteremtse. És, mint ahogy mondtam, ezt 2011-től kezdődően nemcsak ellenőrzési, hanem elemzési, tanácsadói, illetve egyre szélesebb körű társadalmi felelősségvállalási feladatok végzésével tesszük, de most megpróbálok majd alapvetően a kulturális és a művelődési területet érintő kérdésekre fókuszálni.

Tisztelt konferencia, tisztelt jelenlevők! Rátérnék ellenőrzési tapasztalataink bemutatására, annak tanulságaira, hogyan lehet a rendet megteremteni. Ennek jegyében az ellenőr elmondja azt, hogy mitől nincs rend, vagy mikor van rend. És ezt nem csak úgy elvi alapon szeretném, hanem először is az önök intézetének a 2008-2012 közötti működési ellenőrzésének a tapasztalatait szeretném az ÁSZ elnöke szavaival interpretálni. Nem feltételezve azt, hogy nem ismerik a

jelentést, hogy nem olvasták el, illetve felhívva a figyelmet, hogy elolvashatják ezek után is az ÁSZ honlapján, hiszen az egy folyamatosan nyilvános jelentés, mint minden jelentésünk 2011 óta, még a legkisebb település is. Ez korábban nem így volt. Azt gondolom, ez is egy közösség-szervező készség, egy rendhez való hozzájárulás, hogy a közösségnek joga van minden egyes közpénz ellenőrzésnek a tapasztalatait megismerni, és nemcsak a vezetés dolga ez. Hiszen ez egy közös ügy, már csak azért is, mert közösen adtuk össze az adónkból, másrészt, mert közösen szeretnénk a pénzfelhasználás értékét megítélni, hitelessé tenni. Ezzel egy kicsit talán válaszoltam is arra, hogy mi a változás lényege. A Számvevőszéknek egyféle hitelesítési kötelme van, hogy a közpénzügyekben való beviteli és kiadási oldalak körül rend van. Ezt az emberek elvárják. És akkor persze rögtön felmerülhet a kérdés, hogy ahol dolgozunk, a saját intézményünkben is rend van-e. De ez azért nem olyan automatikusan szokott az emberek fejében összekapcsolódnia, mint ahogy mondtam, más csak fizessen sok adót, nekem lehetőleg ne kelljen. Más csináljon csak rendet a közpénzekben, hát hogy nálunk nem egészen az van, hát ilyen az élet. Ezt a kettős látásmódot próbálnám felszámolni, és felhívni a figyelmet arra, amit a Számvevőszék is vall, nemzeti-közi szttenderdek alapján, hogy saját magának is példaadó intézménnyé kell válnia. Ahogy önöknek is, akik településeken értéket képviselnek, példát mutatnak a közösségnek, az egyénnek. Én úgy gondolom, a Számvevőszéknél is hasonló a kritérium. És ez nem is olyan egyszerű, ha elgondolnak egy olyan szervezetet, ahol előttem 20 évig abban a tudatban éltek, hogy ki is ellenőrizné az ÁSZ-t. Ha pedig nem ellenőrzi senki, akkor azt csinálunk, amit akarunk, nem kell a törvényt se betartani. Ez nem egy egyedi gondolkodásmód egyébként a magyar közéletben. Minisztériumok például, előszeretettel gondolkoztak így és gondolkodnak így. Sőt, azt kell

1 Az audit egy átfogó fogalom, lényege, hogy bizonyítékok gyűjtésével és objektív értékelésével vizsgálja bizonyos kritériumok teljesülését (A szerk.).

2 Impakt faktoros lapról beszélünk, ha cikkeiket nemzetközileg jegyzett lapokban idézik (A szerk.).

mondanom, minden olyan helyről, ahol a Számvevőszék nem volt korábban ellenőrizni, majdnem mindig büntetőfeljelentéssel jöttünk el. Olyan mértékig felzilálódtak a helyzetek, ha úgy tetszik, a közpénz őrzése, a közvagyon annyira közös volt, hogy mindenki haza tudta vinni, haza is vitte. Tehát ezért rendkívül fontos egy olyan tudományelemre most fölhívnom a figyelmet, ami a rendtevéshöz gyakorlati tanácsot tud adni.

Az ellenőrzés egy tudományos szakma. Három védelmi vonalról szokott beszélni, amikor ellenőrzés van, ennek a legvége mindig a Számvevőszék, amelyik egy független auditor, de ez lehet egy vállalatnál könyvvizsgáló, mindenféleképpen egy független ellenőr. A közbülső, a második szint, jellemzően az irányítószervi, az önkormányzati, az ágazati minisztériumi, a kormányzati ellenőrző szervek szintje. És a saját, a belső ellenőrzési rendszer ennek egyik jogilag és szakmailag is megfogalmazott eleme, amelyik 2010 előtt, a válság idején fölzilálódtott, a magyar belső ellenőrzési rendszer leépült. Ott takarítottak meg rögtön legelőször, ennek megfelelően hatalmas anarchia alakult ki a közpénzügyekben. Tehát ezért mi azt mondtuk, és a parlamenti felszólalásomban elsők között ezt kértem a Parlamenttől, erősítsék meg az intézmények belső ellenőrzési, a belső védelmi vonalának a kiépítési feltételeit, hiszen az a legjobb helyzet, amikor már egy második, harmadik védelmi vonalnak nem kell, mondjuk büntetőjogi feljelentéseket tennie. Ezt úgy lehet megelőzni, ha először magamat kontrollálom. Ez egyébként egyén szintjén sem haszontalan, de most én maradnék inkább egyelőre a közpénzügyi szinten, tehát a közösség szintjén nagyon fontos, hogy minden önálló gazdálkodó szervezeti egységnek meglegyen ez az önkontroll állapota, belső ellenőrzése, nem csak ellenőrzése, belső kontrollrendszere.

Na, nézzük, mit tapasztaltunk önöknél? Hát először is első alkalommal jártunk önöknél, mint ahogy aztán önök előtt is, meg önök után is nagyon sok szervezetnél, nemzetiségi települési önkormányzatoknál, kistépülési önkormányzatoknál, most épp az Orvosi Kamaránál vagyunk

és hát elképesztő dolgokat látunk, hamarosan láthatják a jelentésünket. De az ipari kamara, az agrárkamara, vagy ha a vállalati szektort nézzük, a BKV, a közmű vállalatok, ahol korábban nem járt ellenőr, akármilyen meglepő, elég sajátos a helyzet, hogy úgy mondom, alap rendtevési feladatok vannak. Hogy mindenki azt ne érezze, amit magunkra is elmondtam, hogy nem ellenőriz bennünket senki. Egyébként jelzem, a Számvevőszéket is ellenőrzik. Könyvvizsgálója van a Számvevőszéknek, amit a parlament jelöl ki, tehát nem mi választjuk ki, van ellenőr, auditor szervezetünk. De ez mindenre ugyanúgy fontos: legyen a neki megfelelő adekvát, hatékony ellenőrző rendszere.

Kezdjük először az irányítószervi feladatokat ellátó minisztériummal, hiszen a minisztériumnak a tevékenységét is megvizsgáltuk. Azt állapítottuk meg, hogy 2008-tól 2011 májusáig három különböző nevű minisztérium felügyelte önöket, ezek nem intézkedtek az intézményi erőforrásokkal való szabályszerű és hatékony gazdálkodásra, valamint az intézet közfeladat ellátására vonatkozó követelményeinek kialakítása érdekében, magyarul, nem mondták meg, hogy mit várnak el önöktől. Így, innentől kezdve nagyon nehéz volt a mércét is megtalálni, hogy tulajdonképpen jó-e, hogy arra költik a pénzt, amire, elég-e az a pénz, kevés, sok. Nem lehetett megítélni, hiszen, ha nincs követelményrendszer, akkor azt kell mondani, ha nullát adtak volna, akkor sincs semmi baj, hiszen nincs mögötte meghatározott feltételrendszer. Tehát azt tudom mondani, hogyha nem adnak meg a jövőben önöknek követelményeket, kérjék, alakítsák ki, fogadtassák el. Követelmények rendszere nélkül nem lehet közpénzt jól elkölteni.

Célszerűség. A valamit valamiért elvnek a működése nélkül nem lehet Magyarországon a közpénzügyekkel jó kormányzás, nem lehet jó közfeladat ellátás, tehát ennek a megállapítása fontos. Ezt mi hiányosságként határoztuk meg. Az irányítószerv tevékenységének másik hiányossága következtében az intézmény SZMSZ-ének a módosításai nem voltak összhangban az alapító okirattal, ez a két jogszabályi keretrendszer önöknél

viszont anarchiát teremtett. Az ellenőrzés adatai szerint az intézet belső kontrollrendszere nem volt biztosítva ebben a 2008-2012-es időszakban, a szabályszerű feladatellátás, a közpénzfelhasználás és a vagyongazdálkodás tekintetében. A kontrollkörnyezet kialakítása az ellenőrzött időszakban csak részben, a kontrolltevékenységek kialakítása egyáltalán nem felelt meg a jogszabályi követelményeknek. A kötelezettségvállalás ellenjegyzésre jogosult feladatait, a szakmai teljesítésigazolásra jogosultak feladatait az ellenőrzött időszakban a hatályos szabályzatok egyike sem tartalmazta.

Most, hogy értsék, mert ezt most szakmai nyelven mondtam el, de hogy érthető legyen, ez azt mondja, amit a Transparency International mond, korruptak önök. Ennek ez a szakmai háttere. De ez nem önökre igaz, ez a teljes közszférára igaz. Ha a felsoroltak hiányoznak, feltételezhető, hogy megvan a korrupció lehetősége. Ha megvan a korrupció lehetősége, akkor az, miután tudjuk, hogy látens 98%-ban, az is. Ez a vád ma Magyarországgal szemben. Nem csak – hogy mondom? – a kormánnyal, önökkel szemben is ez a vád. Egyenként. Ezt kell megértenie a közszférának: hiányzik a kontrollrendszer, hiányoznak az ellenjegyzések, annak szabályozása, összhangja, ez egy nyílt támadás lehetősége a közpénz felhasználókkal szemben. Egy vád. És erre a vádra nem lehet azt mondani, ja, de én nem. Ki hiszi el? Ezt hallhatják a sajtóban, ő nem. Annak is kell látszani! Le is kell hitelesíteni, magyarul vissza kell mérni egy független szervezetnek hozzá és annak úgy kell kommunikálnia. Rendkívüli feladatok előtt áll a magyar közpénzügyi helyzet, mert nem így szokták meg. Önöket se így tanították. Nem ez a tapasztalatuk volt.

Tehát ezért mondom azt, hogy új időszámítás van szerintem az új alaptörvény óta, az új számvevőszéki törvény óta, egy nagyon világos, jó kormányzáshoz való hozzájárulásra fogunk rávenni minden közpénzkielőt. Ez az ÁSZ-nak a hitvallása. Ez a törvényi előírása. Ezt várja tőlünk a Parlament. Eszerint szervezzük a munkánkat. Ezért vagyok itt önöknél,

hogy erre fölhívjam a figyelmet. Hiszen önök példaadók lesznek minden településen, ahol szintén részt vesznek. Milyen mintát fognak adni. Mennyire megbízható lesz a közpénzköltésük. Hogy kérik a számlákat. Hogy fognak a leltárral elszámolni. Bizalmi kérdés. Magyarország korrupciós vádja ellen dolgoznak vagy alátámasztják. Ez a tét. Csak hogy izgalmasabbá tegyem egy kicsit a gondolataim mögötti dolgot, mert ez persze, nincs a jelentésünkben, csak hogy egyszerűbben le tudjam fordítani, mi is a tét, a tét: az a lét. A lét a tét – mondhatnám így. Hiszen Magyarország 2008-ban csődbe ment. Hogy ez világos legyen: elveszítette a bizalmat, a hitelezők bizalmát. Egy sokszereplős játszma végeredménye az volt, hogy a magyar közösség hiteltelenné vált. Többet költött, mint amennyi bevétele volt, tartósan. 40 évig vagy 35 évig. És a hitelezők azt mondták, na, nem, tovább már nem. Ilyen egyszerű. Innen próbál kimászni Magyarország, 2008-tól, nyugodtan mondhatom, meg kell próbálnia egy új választ adnia a közpénzügyi költés rendszerére. És ki kellett mondani azt, amit a magyar parlament kimondott, nem lehet többet költeni, mint amennyi a bevétel. Ez egy nagyon kemény szabály. Hiszen 40 évig nem ezt tanultuk. Bár otthon, ha megnézzük, a jobb családokban azért igyekeztek mindig még kicsit félre is tenni. A józan ész, a gazdálkodó gondolkodás,

a túlélés a helyi közösségeknek, a családnak arról szól, hogy nem költök többet, mint amim van. A pénzügyi kultúra is marketing alá került és tapasztalhattuk, hogy megpróbálták ezt az értékrendet megbontani, és nagyon sok család elhitte, hogy a nyugdíj és a bérek jövedelme majdnem megegyezik. És hogy a hitelt nem kell visszaadni, az az enyém. Utána aztán kiderült, hogy ez lett a kiszolgáltatottság, a függés egyik alapja, amely szinte megfojtotta az országot is. Hiszen a 2008-as válságban – félreértés ne essék – nem csak a központi költségvetés eladósodása volt a probléma, hanem a vállalatoké, a családoké, tehát mind a három nagy jövedelmi kör többet költött, mint amennyi bevétele volt. Többet költött az állam, többet költött a lakosság és többet költöttek a vállalatok. Fenntarthatatlan. Csak hogy nagyon egyszerűen lefordítsuk a közgazdasági, üzemgazdasági szintű dolgokat. Tudom, hogy tegnap makrogazdasági és egyéb összefüggéseket hallhattak, de mindemellett önöknek az a dolguk, ha van 200 ezer forint havi jövedelmük, akkor 199-et költenek. Mert még egy rendkívüli ezer forint beeshet 31-én, amit szintén ki kell fizetni. Ez a közgazdaságtan egyszerű. Ez a háztartás gazdaságtan egyszerű. És önöknek ezt kell majd tudni képviselni. Mert egyébként álomvilágban ringatják az embereket. Hogy, majd más kifizeti helyette. Persze. És ön ki akarja fizetni a szom-

szedja helyett, amit ő elnyaralt, vagy az autójára költött? Hát senki sem. De az enyémet meg fizessék ki, gondolják sokan. Ma közel egy millió ember, aki így gondolkozik. Ez egy nagyon komoly teherterele az ország pénzügyi stabilitásának. És intézményekre is igaz ez, önkormányzatokra. Erről beszélhetnék, mert ellenőriztük őket is, láttuk, hogy milyen gondolkodásmód van. Majd más megoldja, mondhatnám így.

Nos, akkor, ha megengedik, tovább lépnek, mert nem csak az önök intézményéről szerettem volna szólni. Egy másik, egy éven belül ellenőrzött intézmény a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal volt, amit most Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központnak hívnak, illetve 17 nagyon érdekes ellenőrzésünk volt, 17 többségi önkormányzati tulajdonban levő gazdasági társulatként működő színházat ellenőriztünk, ami egy másik igen izgalmas területe a kultúrának, azt gondolom. Összességében azt tudom mondani, hogy a feltárt szabálytalanságok, hiányosságok olyan mértékűek voltak, amelyek ezeknek a kulturális területen működő és közpénzt felhasználó intézményeknek a rövid távú pénzügyi, gazdasági fenntarthatóságát, tehát létét veszélyeztette. Alapvető gazdálkodási, számviteli, vagyongazdálkodási szabálytalanságokat találtunk itt is. Nem sorolom... Belső kontroll, kontrollkörnyezet nyomvonal, ellenőrzés nyomvonalak kialakítása hiányzott. Nem volt biztosított a kockázatkezelési rendszer, nem készítettek a saját belső ellenőrzési jelentésük alapján levő intézkedési tervet, ahol meg készítettek, nem hajtották végre, illetve aztán amit végrehajtottak, azt nem követték nyomon. Tehát teljesen következtelen volt az egész kontrollmechanizmusuk. Elmaradt a leltározás. A magyar kulturális örökségről beszéllek. A teljes értéktárával, épületeivel, bútoraival, festményeivel, készleteivel. És azt kellett mondanunk, hogy a mérleg nem mutat valós képet. Tehát magyarul, nem tudjuk, hogy ott van-e minden, aminek ott kell lennie. És, akkor még, hogy fokozzuk a hangulatot, az ellenőrzésünk során a kulturális javak külföldre történő kiviteléhez kapcsolódó eljárások sza-

bályszerűségét is értékelte az ellenőrzésünk, hiszen ez rájuk van bízva. Ezeket a hatósági feladatokat a teljes ellenőrzött időszakban ellátta, azonban az ellenőrzésünk feltárta, hogy a kiviteli engedélyek nyilvántartását hiányosan vezették. Vagyis nem volt pontos, naprakész nyilvántartás arról, milyen, a magyar kultúra részét képező műkincsek hagyták el Magyarország területét. A 2010 körüli időszakról beszélek. Nem '45-ről. A 2008-10-11-12-es évekről. Ezt az időszakot ellenőriztük. Miközben rájuk volt hatóságilag bízva, hogy nyilvántartsák a magyar kulturális vagyont, és annak kivitelét kontrollálják, ellenőrizzék, az állam az intézményt azért hozta létre, hogy védje a magyar kultúrát az országhatáron belül, nem tudjuk, hogy végül is akkor mit vittek ki és mit nem. Nem ellopásról van szó, csak úgy egyszerűen vitték, vagy nem vitték. Most én nem arról beszélek, hogy valaki ellopta és kivitte, mert ez egy másik ügy, hanem kultúraörzésről beszélek. Értékeink őrzéséről.

És akkor nézzük a színházakat. A színházaknál a tapasztalatunk az volt, hogy nem voltak önköltség-számítási szabályzatok. Ez az a szféra, ahol majdnem mindenki alvállalkozó. Tehát, hogy mi mennyibe kerül, az egy nem elhanyagolható kérdés, hogy így mondjam. Törvény írja elő, tehát nem csak a közgazdasági józanság, mert azzal szoktak vitatkozni, de hát legyünk legalább jogszabálykövetők, ha a törvény előírja, akkor ilyet készíteni kell. Nem tudták megmondani a pontos költséget, nem tudták megmondani egy produkció mennyibe kerül, nem tudták megmondani, hogy akkor a gázsi miért annyi, amennyi, illetve, hogy akkor hogyan kéne azt a színháznak túlélnie, ha kevesebb a bevétele és több a kiadása. És, hogy akkor mi történjen. Ezek voltak az elhíresült színházi ügyek, ahol a létkérdés az volt, hogy fennmarad vagy nem. Összességében a színházi közösség több pénzt költött, mint amennyi bevétele volt. Azt mondták, hogy önök, ön meg ön legyen szíves, még fizessen adót, mert még ki kéne fizetni a gázsit a színészeknek, meg az alvállalkozóknak. Akik, csak csendesesen mondom, nem minimálbérért dolgoztak. Ne gondolják. Nem a szociális segélyre

kellett nekik, nem a mindennapi étkezésre. Nem ilyen számlákról volt szó. Amivel túlköltöttek. Hanem szellemi szabad alkotású – mondjuk így – javak megvásárlásáról. Nem rendelkeztek SZMSZ-szel, bizonylatokkal, a díszlet, jelmezek elszámolása nem felelt meg, nem tudtuk, hogy ott van-e vagy nem, ilyen egyszerűen, vajon hazavitték-e, vagy eladták, vagy ott van a színházban, nem volt nyilvántartás róla. Mindannyiunk közös vagyonáról beszélek. El tudnak-e vele számolni, ez volt a kérdés. Illetve, hogy az elszámoltathatóságot biztosítsák. És volt olyan színház és önkormányzat közötti kapcsolat, ahol a közszolgáltatási szerződés nem felelt meg a jogszabályoknak. Elkészítették a címzettek úgy, mint önök is az intézkedési tervet. Mindenkinek megírtuk, hogy ezt utólag is ellenőrizhetjük, tehát mindenki legyen szíves, úgy gondolkozzon, hogy ez megtörténjen. Még nem éreztük úgy, hogy ennek meg kell történnie, de kidolgoztuk a teljes önálló utóellenőrzési rendszerünket, és meg fogunk jelenni, ahol korábban ellenőriztünk, hogy hogyan hajtották végre.

Itt egy tanulságot szeretnék elmondani, ami fontos. A kulturális intézményekben, de így a színházakban is, amelyek, ugye, gazdasági társaságok, igazgatók, ügyvezető igazgatók vezetik, el szokták sokszor felejtetni, hogy ők a napi működésért, a szabályozottságért, a közvagyonért,

a gazdálkodásért felelősek. Nagyon sok esetben magukat úgy mentegetik, úgy pozicionálják magukat, hogy ők kurátorok, művészettörténészek, ők főrendezők, ők művészeti vezetők, és ők erre helyezik a súlypontot. Igen ám, csak az ő jogállásuk nem ez. Ők alapvetően ügyvezető igazgatók, ők igazgatók. Ők felelnek, mondjuk az önök léteért, ha úgy tetszik, szabályszerű bérelszámolásáért, az önökre bízott vagyonnal való gazdálkodásért. És persze emellett még művészek is, és a művészetre érzékenynek kell lenni, de azért azt tudni kell, hogy aki alapvetően művész akar lenni, annak nem biztos, hogy igazgatónak kell lennie. Mert ott mégsem a művészeti tevékenység az alap, hanem alapvetően mégiscsak a közpénz és a közvagyon védelme meg a működés megszervezése. Ez nagyon fontos, ez egyébként egy tipikus menedzser betegség, nem csak a kultúrával vagy a közpénzügyekben van, általában nagyon sok vezető, amikor végre vezető lesz, akkor azt mondja, na, végre, akkor a szakmában dolgozhatok, én jó versíró vagyok, végre akkor verset írok szabadon. Mert a főnököm nem akadályoz benne. Nem. Az a helyzet, hogy nem. És annál rosszabb a helyzet, hogy még rossz példát is mutat. Az azt jelenti, hogy a többiek sem azt gondolják, hogy az a dolguk, amit csinálniuk kell, hiszen a főnöknek az a dolga, hogy irányítson, felelősséget vállaljon, gazdálkodjon, szervezzen,

ez az elsődleges felelősség. És a közpénzzel el tudjon számolni. Hát ez egy kihívás, azt gondolom, hogy a színházigazgatóink is most a vállalati közegekben ezt próbálják gyakorolni.

Ha megengedik, most következő elemként arról fogok beszélni, hogy a kultúra ápolása miként válhat a közösségi regionális fejlesztések eszkövé, egyfajta indikátorává. Az ÁSZ-nak arról nem kell szólnia, hogy hogyan kell valamit megcsinálni, mert az irányítószervi feladat. De ha egy ilyen alkalom van, egy modellt fölrajzolnék, amelyik azt a kérdéskört veti föl, hogy a helyi kulturális tevékenység hogyan járulhat hozzá az egyes települések, kisebb térségek lakosság megtartó erejéhez, a helyi vállalkozások piaci lehetőségeinek bővüléséhez, a lakosság legfontosabb kérdéséhez, a munkahelyteremtés, a megélhetés, az életminőség javításához.

A kultúra fogalmának az értelmező kéziszótár szerinti jelentéseiből, a háromból egyet emelnék ki. Az első jelentés, amellyel dolgoznék: a kultúra az emberiség által létrehozott anyagi és szellemi értékek összessége, a művelődésnek valamely területe, illetve valamely népnél, valamely korszakban való megnyilvánulása. Az első jelentésből kiindulva én úgy gondolom, hogy a cél a helyi értékek ápolása, az utókornak való megőrzése, és ehhez először is számba kell venni, hogy mit tekintünk kultúrának, egyfajta leltárt kell készítenünk, egy kiinduló állapotot, hogy mi áll a rendelkezésre egy adott településen, egy adott közösségben. Fel kell térképezni a közösség tagjait, hogy kik hordozzák az értéket, milyen potenciális erőforrások jelennek meg. Fontos, hogy definiáljuk a kapcsolódási területet, vagyis a kultúra értékmegőrzésének a helyi közösség egyéb, például munkahelyekhez, munkakultúrához való kapcsolatát. Azonosítsuk a kihívásokat, kockázatokat, majd meg kell szerveznünk a helyi közösséget. Nagyon komoly, jól megtervezett szervezőmunkára van szükség. Készíteni kell projekttervet, divatos szóval menedzselni kell a projektünket. Ehhez be kell azonosítanunk célcsoportjainkat és meg kell keresnünk az ehhez kapcsolódó csatornákat, partnereket. Nagyon fontos, én azt gondolom, ezt

nem kell önöknél hangsúlyozni, hogy minél több helyi közösségi fórumon meg kell jelenni. Ott ajánlatot kell tenni a projektgazdának, a kultúra szervezésére fölkért, illetve állam által finanszírozott tagjainak. Szövetségeket kell építeni, szövetségre kell lépni a megvalósítás érdekében, ahhoz, hogy bevonhassuk, megnyerhessük együttműködő partnerként a nem mindig baráti környezetet abban, hogy kultúrája ápolásához, a mintegy alapvető társadalmi célon túl, a helyi érdekek is hozzá tudjanak a tevékenységhez kapcsolódni, így a vállalkozás, a lakosság, a közösség. A vállalkozások igazán akkor tudnak nyitottak lenni ilyen kérdésre, ha vannak piaci lehetőségeik, és ehhez valamilyen módon, például megfelelő munkaerő biztosításával tud a közösség hozzájárulni. Ezt várják el az önkormányzati vezetőktől. Egyre inkább az állam vezetőitől is – ez a gazdasági szféra. És én azt gondolom, a munka az egy kulturális kérdés. Sőt, a munka alapvetően kulturális kérdés, hogy egész pontos legyenek. Hogyan viszonyul az ember önmagához, és a kultúrájához. Viszont a kultúra az egy kommunikációs kérdés is, hiszen a kultúra meg a kommunikáció egymástól elválaszthatatlan – meggyőződésem szerint. A kommunikáció a kultúra hordozója, továbbörökítője. Most nem a sajtóról beszélek, szűken véve, hanem egy tágabb kommunikációról. Ezért rendkívül fontos, hogy sikeres projektmenedzsmenthez legyenek kulcsüzeneteink. Keressük meg azokat az eszközöket, amelyekkel el tudjuk érni a célcsoportjainkat, ha már beazonosítottuk őket. És ezt fontos sulykolni, sulykolni, hangsúlyozni. És a várható eredményekre fontos mutatni. Hogy újabb partnereket, támogatókat tudjunk megnyerni, meg tudjuk erősíteni a partnereinket. Azt hiszem a célt sosem szabad szem elől veszíteni ebben a tekintetben sem. Tehát ezért fontos, hogy ezeket a projektjeinket, egy-egy ilyen célrendszert, ha szervezünk, fontos, hogy egyszerre irányuljon a meglévő kulturális értékek megőrzésére és művelésére, hiszen ez adja az alapot, ez adja a közeget, és fontos a helyi fejlesztések aktuális változásában megtalálni a beavatkozási pontokat. Tehát legyen végül is egy olyan

értékmegőrzés, ami a helyi gazdaság motorja tud lenni, hozzá tud járulni ehhez a folyamathoz. Ezért nagyon fontos, hogy fenntarthatóvá tegyük a projektünket. A fenntarthatóságához pedig pénzügyi stabilitás kell, pénzügyi elszámoltatottság, pénzzel való elszámolás, ami bizalmat teremt. Hiszen akkor fog újabb pénzt hozzárendelni valaki. Ha nem tudunk elszámolni a pénzzel, ha ez nem transzparens és átlátható, következő alkalommal nehéz lesz egy projektet, egy kiállítás, egy rendezvényt, egy eseményt megszervezni. Különösen magas minőségi kritériuma az egyes kulturális projekteknek a nyilvánosság előtti transzparens elszámoltatható mód kialakítása. És ez nem magától megy, ez egy szakma. Ezt külön érteni kell, tudni kell, oda kell figyelni rá. Nem elég csak elkölteni a pénzt, hanem jól kell elkölteni és szabályosan kell elkölteni.

Nagyon fontos, hogy minden projekt versenyhelyzetben van egy másik projekttel, egy sport projekttel, egy szociális projekttel, egy másik kulturális projekttel, egy turisztikai projekttel. Ezek még a helyi közösségi szinten is verseny állapotban vannak. Tehát építeni kell, ehhez pedig többek között, megint csak azt kell mondani, kommunikáció kell, és a projekt PR-jét, imidzsét ki kell alakítani. Milyen eszközök lehetnek erre? Én azt gondolom, hogy minden fórumot, teret meg kell nyitni, helyi kultúrházakat, helyi könyvtárakat, vásártereket, minden olyan teret, ahol a közösség megfordulhat. Fontos, hogy ezek a terek tartalmat kapjanak, életet kapjanak, működjenek. Fontos például tisztázni, hogyha egy olyan eseményt csinálunk, mint egy fesztivál, annak közgazdaságilag és fenntarthatóság szempontjából mi is az értelme? Az-e, hogy plusz vásárlóerőt hoz be, ami segít megtartani az egyébként elvándorlókat. Többlet-vásárlóerőt vonz, ha a településen túliak jönnek. Ekkor tud fenntarthatóvá válni, ekkor tud működővé válni. Ezek eszközök arra, hogy a helyi közösség ápolása megjelenjen. És én összességében azt gondolom, ezzel megint visszatérünk a munkakultúrához, hogy el tudunk a pénzzel számolni, képesek vagyunk határidőre dolgozni, precízen, tu-

dunk-e róla kommunikálni. És ez az egyes egyén szintjén is fontos, az egyes vásárló szintjén, ha úgy tetszik, az egyes, a közösségben élő személyek számára is. És ez ad esélyt, azt gondolom, a helyi lakosság számára a további fejlődéshez. Ehhez nagyon fontos, hogy megállapodásokat kell kötni partnerekkel. Két partneri kört biztos, hogy nem lehet kihagyni a szervezésből, amire nem biztos, hogy automatikusan mindenki gondol. Az egyik, ami nyilvánvaló, az önkormányzati kör. Gondolom, ezt önöknek nem kell mondanom, hogy az új önkormányzati törvény átpozícionálta az önkormányzatokat. Tehát ma önök ne úgy nézzenek az önkormányzatokra, mint 2013 vagy 2012-ben, az új önkormányzati törvényt megelőző időszakban. 14-től célrendszerű önkormányzatok jöttek létre. Nem állítom, hogy a testületek, a polgármesterek fölismerték ezt. Egyrészt az intézményeiket az állam átvállalta. Tehát nem intézményfenntartók. Mik lettek a mai önkormányzatok, mit várnak el tőlük? Ugye ők azok, akik ma a fejlesztés központjaivá váltak. A helyi közösségnek a fejlesztése a legfőbb feladatukká vált. A szociális ellátás, most nem mennék bele, az a másik, ami nagyobb hangsúlyt kapott, de az önök szempontjából, ami szerintem fontos, hogy a legfőbb feladatuk végül is a helyi lakosság megtartása, a helyi foglalkoztatás koordinálása és fejlesztése, és ebben szerintem a kultúrának partnernek kell lenni. Meg kell tudni keresni ebben a helyét, szerepét. Ezt én mindenféleképpen fölvetném. És emellé nyilvánvaló, hogy látni kell, akinél a pénz van még, az a vállalkozói szféra. A vállalkozói szférával meg kell találni a hangot. Vállalkozásokkal szemben nagyon nehéz – én úgy gondolom – tartósan kulturális értékeket fönntartani. A civil közösségé a tét, e nélkül nem fog működni.

Összegezve a projektnek a modelljét: meglévő kulturális értékek, a helyi kultúra feltérképezése, párbeszéd kialakítása, szövetség létrehozása, partnerek bevonása, vállalkozásoké, önkormányzatoké, szerintem a foglalkoztatás elősegítését és a piac igényeit meg kell érteni, ahhoz meg kell találni a kapcsolatot, a partnerséget. Szükség van a hagyományos ren-

dezvényekre, eseményekre, közösségi szinterekre, hiszen az adja a hitelességet, az adja meg a tartalomápolást. És folyamatos szervezés, szervezés kell, amihez mérés, visszacsatolás, a tapasztalat levonása után korrekciók, újabb ötletek, kreativitás kell. Nagyon egyszerűen végül is ezek lennének a legfontosabb alkotóelemei egy fenntartható modellnek, mondjuk így, gazdasági szemléletben, nem pedig kulturális, szűkebben szakmai szemléletben. Azt én nem fogom megkérdőjelezni, inkább a mellé gondolni javasolom.

És akkor harmadik elemként áttérnék arra, amiért egy együttműködést is meg fogunk tudni kötni, és a későbbiekben sikeresen ápolni. Ehhez a modellhez tudás kell, nem csak a közpénz költők számára, hanem a teljes társadalom számára. Ez pedig a közpénzügyi kultúra, a pénzügyi kultúra fejlesztése, terjesztése, katalizátor szereppel, példamutatáson keresztül is. Én azt gondolom, az együttműködés tartalma az ennek a csinálásához való hozzájárulás, ennek a hirdetése, a megvalósításban a legtávolabbi településekhez, közösségekhez, egyénekhez való elérés. Rendkívül fontosnak tartom, hogy a magyar lakosság pénzügyi, közpénzügyi kultúrája fejlődjön, és ehhez hozzá tudjon járulni a Számvevőszék is felelősségvállalás tekintetében, annak céljait megfogalmazva.

Nem csak ellenőrzési tevékenységünkön keresztül szeretnénk azt a nemzetgazdasági kockázatot mérésékelni, amiről szóltam, a pénzügyi rossz állapotokból adódóan, ami, még egyszer mondom, nem csak a központi költségvetés, egy önkormányzat, a vállalati szektor, hanem az állampolgárok szintjén is megjelenik. Ezért rendkívül fontosnak tartom, hogy egy olyan pénzügyi döntéshozásra képes közösség, lakosság alakuljon ki, jöjjön létre Magyarország színterén, amely megfelelő egyensúlyt, ha úgy tetszik, fenntartható állapotokat tud teremteni, amihez a pénzügyekkel kapcsolatos attitűdöket, magatartásformák fejlődését is meg tudjuk valósítani. Az ÁSZ ebben az elmúlt években már erőfeszítést tett. Megpróbáltuk a pénzügyi tudás és pénzügyi döntések összehangolását megteremteni, ezért

egy olyan együttműködési hálót építettünk föl, amelyet végül is a múlt év novemberében az országgyűlés határozattal is megerősített, és a Számvevőszéket, mint a közpénzügyi legfőbb ellenőrző szervezetet, a pénzügyi kultúra fejlesztésével megerősítette, megbízta, hogy ezzel foglalkozzon.

Fontos hangsúlyoznom, hogy a Számvevőszék a pénzügyi kultúrához kapcsolódó aktivitását nagyrészt nem egyedül, hanem a múltban is partnereivel közösen, széleskörű kapcsolati hálóján keresztül végezte és végzi. Itt elsősorban konferenciákat, rendezvényeket tudunk említeni. De én azt gondolom, hogy legalább ennyire fontos, és ennek a tevékenységnek a végső célja az, hogy a mindennapi életünket kiszámíthatóvá és tervezhetővé tevő pénzügyi tudás több helyre, még több emberhez jusson el, hiszen ez egy olyan érték, amelyre – én azt gondolom – ma mindenki vágyik. A nyugalom, a kiszámíthatóság feltétele, nagyon fontos alapja a saját pénzügyi helyzet rendezettségé.

Végeztünk kutatást, amiből meg lehet érteni, hogy milyen fogalomrendszerben gondolkozunk, és a partnereink nagyjából milyenben gondolkoznak. A kutatás egyediségét mindenekelőtt a pénzügyi kultúra definiálása jelentette. Végül is a pénzügyi kultúra mindenekelőtt reális önképet és az ismeretekhez igazított pénzügyi döntéseket jelent, nem pedig kizárólag banki termékek ismeretét, és a képességet a magas szintű kockázatvállalására ezen termékeknek. A kutatásban használt definíció alapján a pénzügyi kultúra, a pénzügyi ismeretek és képességek olyan szintje, amelynek segítségével az egyének képesek a tudatos és körültekintő döntéseikhez szükséges alapvető pénzügyi információkat azonosítani, majd azok megszerzése után azokat érteni, értelmezni, ez alapján döntést hozni, felmérve döntésük lehetséges jövőbeni pénzügyi, és egyéb életkörülményekre vonatkozó következményeire. Tehát tudatosulás kell.

Az egyik kutatásunk felsőoktatási területen volt, melynek az ÁSZ portálján ma is megtalálható tanulságai vannak, én ebből csak néhányat emelnék ki. Nagyon érdekes, hogy a nem gazdasági képzettségűek nagyobb

valószínűséggel lesznek vállalkozók, mint a pénzügyi végzettségűek. Mondhatni bátor ez a ló, lehet, hogy vak. Ez elég tipikus a vállalkozói szektorban is. Ezzel találkozhattak önök is. A felsőbb osztályban tanuló fiatalok valós és vélt pénzügyi tudása között lényeges különbség van, tehát a között, amit gondolnak, és amit ténylegesen tudnak. A fiatalok közel háromnegyede kockázatkerülő magatartást mutat, ha pénzügyi döntést kell hozni. Ez elég meglepő volt. Azt gondolnánk, hogy ők bátran döntenek. Azt tapasztaltuk – ez 2012-2013-as kutatás volt –, hogy a hallgatók pénzügyi vonatkozásban erősen kockázatkerülők. Nyilvánvaló az összefüggés: a válság, a pénzügyi gazdasági válság, az adósság problémák ismert hatásai feltehetően jelentősen befolyásolták a mért kockázatvállalási szintet. A média sugárzásának is köszönhetően a családok tapasztalatainak eredményeként olyan a társadalom, hogy a ma egyeteméről, főiskolákról kikerülők egy nagy része kockázatkerülő. Ezzel szembeülni kell. Nem biztos, hogy olyanok, mint mi, amikor mi végeztünk. És ez egy más megközelítést fog hozni, egy rakás társadalmi, közösségsszervező, kulturális, pénzügyi kérdésben majd. Ez nagyon tanulságos. Hogy érthető legyen, magyarul mondván, mindenki alkalmazott akar

lenni. Emlékezzünk, a '80-as, '90-es években mindenki vállalkozó akart lenni. Tehát vegyük észre, hogy a környezetünk megváltozott. Ezzel én csak azt szeretném jelezni, hogy ilyen generációval fogunk beszélni. Mögé kell gondolni ezt a tudást, hogy tudjuk, mivel lehet őt ösztönözni, mivel lehet partnerré tenni. A túlzott kockázatkezelésnek (a kockázatpotenciál csökkenésének), bizony komoly társadalmi költségei, kárai is lehetnek. Akadályozhatja például a pénzügyi lehetőségek kihasználását. Tömeges jelenséggé válása esetén, föl lehetne tenni a kérdést, ki fogja a jövő vállalkozásait megalapítani, ki fogja a jövő munkahelyeit létrehozni. Ezzel a megállapításunkkal egy nagyon súlyos jelzést adtunk le a gazdaságszervezők, az oktatásszervezők, a társadalom fele. A jövő vállalkozói kik lesznek, ezt át kell gondolni. Mert hát ott szeretne mindenki alkalmazott lenni nálam. Ugye? Értsük, hogy ez nem egy tőlünk távoli probléma. Egy adott településen majd ki lesz a vállalkozó, ki fog a helyieknek munkát adni? És ő mennyire felkészült, mennyire lesz majd megbízható, fenntartható munkahelyteremtő? Ez egy általánosabb társadalmi kép, de ezt is mögé kell gondolni, amikor ilyen dolgokról beszélünk, mint közpénzügyek, vagy pénzügyi kultúra. Végül is reális ön-

ismereten alapuló önbizalomra van szükség, állítom. A fiataloknak képeseknek kell lenni vállalkozni, reális kockázatot vállalni, hiszen ez teremtheti meg a magyar gazdaság növekedését. Csak ilyen egyszerű problémáról van szó. Ugye, azt mondja mindenki, hogy gazdasági növekedéshez munkahely kell. Na, de valakinek azt létre kell hozni. És akkor tudnunk kell, hogy ki az. Meg kell néznünk, tudunk-e partnerek lenni vele. Azt gondolom, ez messze túlmutat önkön, de fontos, hogy ne gondolják, hogy ehhez nincs közük.

Nagyon érdekes még, hogy elkezdünk középiskolásokkal is foglalkozni, mint partnerekkel, nem az ÁSZ volt az aktív végrehajtó, hanem egy civil mozgalom. Bizony, végül is azt látjuk, hogy a középiskolások oktatásának rendkívül alacsony az eredményessége. Én nem szakmai színvonalról, hanem gazdasági ismeretekről, a jövő életre való felkészülésről beszélek, arról is vannak viták, mi most a valóságnak ezt a részét közelítenék. Mert megítélésünk szerint a jövő generációját képező középiskolások és tanáraik pénzügyi kultúrájának megismerése és fejlesztése az egy hangsúlyos, stratégiai fontosságú ügy, és az ÁSZ ezt kiemelten is kezeli, ezért is kötött partneri megállapodást. Az ÁSZ támogatja, hogy a középiskolák pénzügyi kultúráját fejlesztő civil kezdeményezések eredményre jussanak. A középiskolások és a középiskolai tanárok köre a célcsoportja az együttműködésnek, amelyet az EMMI köznevelésért felelős államtitkárságával, a Nemzeti Adó- és Vámhivatallal, a Szegedi Tudományegyetemmel és az Econventio³-val 2013 novemberében kötöttünk. A Nemzeti Bankkal, a Nemzetgazdasági Minisztériummal is van egy hasonló megállapodásunk 2014-ből, amely a pénzügyi kultúra fejlesztésének elsősorban az összehangolásáról szól. Az országgyűlési határozatot követően pedig úgy döntöttünk, ez a 2015-ös év egyik legfőbb feladata, hogy szisztematikusan építkezve, egy olyan pénzügyi, szakmai tudományos szerepet vállalunk fel, amelyben először is felmérjük, hogy

3 Az Econventio Kerekasztal Közhasznú Egyesület, célja a pénzügyi intelligencia fejlesztése és a közérthető pénzügyi ismeretek népszerűsítése.

mi van Magyarországon, milyen pénzügyi kulturális kezdeményezések vannak – hiszen rendkívül sokféle minőségű és féleségű van, de nincs egységes kép. Először tisztázzuk, hogy mi van, honnan indulunk. Fennáll az a kockázat ugyanis, hogy az egyes projektek keretein belül, amik ma Magyarországon zajlanak, az oktatás, illetve a tájékoztatás szakmailag nem megalapozottan, nem koordináltan, hanem koordinátlanul, minőségbiztosítás és eredményességi mérés nélkül történik. És azt tűztük ki célul, hogy az ÁSZ, mint ellenőrző szervezet, mint auditáló szervezet évről évre ennek a méréséről, a társadalommal való megismertetéséről gondoskodik, hiszen ez teremti meg ennek a tevékenységnek a bizalmi tőkét, bizalmi alapját, amivel a partnereink tudnak eredményeket és sikereket elérni. Hiszen, mint mondtam, végül is bizalom nélkül nem lehet hatni. Ezért rendkívül fontosnak tartjuk, hogy a helyzetet mérjük, és utána újra és újra a változásokat is mérjük. Készül egy adatbázis, adatelemzés, kiértékelés, és végül megtörténik ennek a nyilvánosságra hozatala. A projektünk így néz ki, ebből a szemszögből, és ehhez partnereket keresünk. Nem az ÁSZ akarja megoldani a megoldandó kérdéseket. Az ÁSZ feladata – mint ahogy a korrupciós kutatásaink eredményeképpen is – oktatási anyagok, szakmai tartalmak, összefüggések, kommunikáció, mérés, hitelesítés és továbbfejlesztés rendszerbe fogása. Ezt nagyon sikeresen az Ügyvédséggel, a legfőbb ügyéssel, a Kúriával, a Kormányzattal, Igazságügyi Minisztériummal, Belügyminisztériummal, a korrupció elleni védelemért, mi most már úgy mondjuk, az integritási közigazgatási szemlélet fejlesztésével adoptáltuk át. Ez egy 2007 óta futó projektje a Számvevőszéknek. Ott is országgyűlési határozattal támogatva. Az elmúlt négy évben, a pénzügyi kultúrában ugyanezt a modellt fejlesztjük, hogy egy általános társadalmi javulást tudjunk elérni, mert ez a jó kormányzáshoz való hozzájárulás. És egy jól irányított államban – szerintem – mindenki érdekelt.

Nagyon érdekes, amikor az ember közgondolkodókat lát, akik a magyar államról úgy beszélnek, mintha az

ellenségük lenne. Gondoljanak bele, önöknek ez az állam teremti meg a megélhetését. A saját létalapjukról beszélnek, amikor ilyenről beszélnek – jól, vagy rosszul. Tehát nem szabad elfelejteni, hogy nem kívülálló vagyunk. Egy hajóban vagyunk. Inkább mindenkinek azon kéne gondolkodnia, hogy hogyan lehet jobba tenni. És hogyan lehet együttműködővé lenni. Elszámoltathatóvá tenni, bizalmat erősítővé. Nem elég csak a jó szándék, de mégis csak, alapvetően a hozzáállás nem az, hogy mi nem jó, hanem, hogy mi az, ami jó. Én a kollégáimnak, magam elé veszem a poharat, és akkor azt mondom, nézzük meg, hogy ki mit lát ebben. Van, aki azt látja, hogy ez félig üres, van, aki azt, hogy félig tele. Nekem azok a partnereim, akik félig telinek látják. Úgy látják, hogy még ebbe lehet tölteni. Ő maga is tölteni szeretne. Ezek a mi partnereink. Mi azt gondoljuk, önök ilyenek. Ezért mi úgy gondolunk önökre is, mint akikkel közös előrehaladásra van esély. És én úgy gondolom, hogy egy jelentős állomás lehet a pénzügyi kultúra fejlesztési folyamatában, ha most megkötjük a Nemzeti Művelődési Intézettel is azt a szándéknyilatkozati megállapodást, amelynek együttműködése révén lehetővé válik a hazai felnőtt lakosság elérése, hogy a felnőtt korosztály tagjai hozzák meg azokat a pénzügyi döntéseket, amelyek sokszor hosszú évekre, évtizedekre meghatározzák az egyének, a családok és sok esetben egész közösségek pénzügyi helyzetét. De, mert a pénzügyi döntések megfelelő információ hiányában gyakran nem kellően megalapozottak, tapasztala-

taink alapján ennek oka többek között az, hogy a felnőtt lakosság számára nyújtott pénzügyi, gazdasági témájú tájékoztatás, kommunikáció, képzés, gyakran a profitorientált szempontok, bizonyos marketing célok érdekében történnek, és nekünk, azt gondoljuk, hogy nonprofit szempontok, a társadalom, a nemzet egészének az érdekei szempontjából is meg kell jelenni. Ebben különbözik a mi pénzügyi kultúra felfogásunk, hogy mi nem termék és cég és ágazat szempontból, hanem a közösség szintjén való sikeresség alapján, egy fenntartható pénzügyi, kiszámítható, nyugodt környezet feltételeinek a megteremtésében vagyunk érdekeltek, tehát ehhez kell hozzájárulnunk. Ehhez fel kell készítenünk az egyéneket a különböző élethelyzetekhez szükséges pénzügyi döntések meghozatalára. Azt a devizahitelezés kapcsán, azt gondolom, sokan megtapasztalták, hogy nem így gondolkodtak. És végül is ez a felismerés vezetett ahhoz, hogy a közpénzügyek Magyarországon jól menjenek, ahhoz egyének közpénzügyeinek vagy egyéni pénzügyeknek is jól kell menni. A kisebb közösségek közpénzügyeinek is jól kell menni. És ennek érdekében gondoljuk úgy, hogy a felnőtt lakosság pénzügyi kultúra fejlesztése hozzájárul az ez irányú törekvésekhez. Ehhez képzési programokra van szükség, tréningekre van szükség, tájékoztatásra van szükség, és ez az együttműködés elő fogja mozdítani, hogy közösen, eredményesen hozzátudjunk járulni a magyarországi pénzügyi kultúra fejlesztéséhez.

Köszönöm szépen a figyelmet. Sok sikert, jó munkát kívánok!

DOMOKOS LÁSZLÓ (Békéscsaba, 1965) közgazdász, az Állami Számvevőszék elnöke, 2011. januártól a Költségvetési Tanács tagja. 1998 és 2010 között az Országgyűlés tagja, 1998-2002, illetve 2006-2010 között a Békés megyei közgyűlés elnöke.